

کوردستانی موکریان

"برسی اوضاع طبیعی، اقتصادی و انسانی کردستان(در نمونه کردستان مکرری)"، کتیبی ریزدار حبیبوللا تابانی، یه، که چاپی یهکهمی له سالی 1345[1966] دا له تهوریز بلاو بۆتوه و له سالی 1358[1979]، واته سهردهمی شورشی ئیرانیشتدا جارێکی دیکه له لایهن بنکهی چاپمهانی سهیدیانوه له مههاباد چاپ کراوتهوه. نووسهر له چاپی دووههدا ههندیک بابیتی نویی لی زیاد کرده و پروانگهی سیاسی/ نهتهواییتی خۆی راشکاوتر دهربرپوه، دیاره هۆکارهکشی ئەو نازادییه بوو که له سهرمتاکانی شورشی گهلانی ئیراندا مسۆگهر کرابوو و هیشتا مۆتکهی نایهتوللاکان به سهر خهڵکدا زال نهیبوو. چاپی یهکهمی کتیبهکه له سالانیکدا بلاو بووهوه، که ناو هینان له کورد تاوانیکی گهوره بوو و کەس له کوولهکە تهریشدا نهیدهوئیرا باس له توێژینهوه سهبارته به کوردستان بکات. کاری بویرانهی نووسهر لهو سهروبهندهدا جینگهی ریز لینگرتن و دهرس وهرگرنته.

کتیبهکه، پیداجوونهوهیهکی خیرای باری سروشتی ناوچهکه و پاشان باری ئینسانی و ئینجا لایهنی ئابووری موکریانه و ههر ههمووی له پهیوهندی بابتهکانی ئەم زنجیره وتارهی مندایه لهبهر ئەوهی گهلنیک له زانیارییه گشتیهکان، بۆکانیش وەك پاشماوهی شارهکانی موکریان دهگریتوه.

ئەشکهوتی سههولان، بی بی کەند و خوراسانه، ناوهندی ههواناسی داشبهند، سهرچاوهی سهردهراباد، چۆمی کانی سیران و تیکان تهپه و ساری قامیش، بهنداوی بۆکان و دهشتاییهکانی بۆکان لهو بابته سهروشتیانن که بۆکان و ناوچهکهی دهگرنهوه(لایههه 16 تا 52).

باروئوخی شاری بۆکان و ژمارهی دانیشتوانی، قهلاهی سهردار و حموزهگهوره و چۆمی تهتهههوش له بهشی دواتردا باسیان لی کراوه(لایههه 61 تا 63).

ههروهها له بهشی سهقز دا باس له شوینهواری کهرهفتوو و زیوه کراوه که له پهیوهندی میژووی بۆکانیشدا گرننگ (لایههه 65 تا 72) و له بهشی بانهشدا باس له فهیزوللابهگیهکانی بانه و عیراق کراوه که بۆ توێژینهوه له فهیزوللابهگیهکانی بۆکانیش به نرخن(لایههه 75). له بهشی میژوویدا باس له مانناکان کراوه - که ئەو باسه به تاییهت بۆکان دهگریتوه. گهرچی ئاشکرايه له کاتی نووسرانی کتیبهکهدا، ئەم زانیارییهی وا ئیستا لهمههر قهلاچی ههمانه، بهدهستهوه نهبوون(لایههه 84).

له پهیوهندی خهڵکانی وهك ئەلباری و خاخاردا (لایههه 92) من بیرم بۆ مهسهلهیهك چوو، ئەویش نزیکایهتی ناوی گوندی خورخورهی سهقز له قهومی "خارخار" ه. ئەوه جینگهی بیرلینکردنهوهیه گهرچی له کتیبهکهدا ئاماژهی پی نهکراوه.

له بهشی عهشاییری موکری (لایههه 95 بهدواوه) دا له گهورک و دنیوکری و بهگزاده باس کراون- که ههرسیکیان بۆکانیش دهگرنهوه.

بهشی سێیممی کتیبهکه بهشی ئابووری کوردستانه و ئەومش بابتهیکه کهمتر کاری لهسهر کراوه. ئەم بهشه بهداخهوه کهم لایهههیه(120 تا 133) بهلام ههر لهویدا بۆکان به "سهرچاوه و عهملاری دانهوئلهی کوردستان" ناو دهبریت(لایههه 124).

چهند زانیارییهکی سهربینیش سهبارته به داب و نهریت و ری و رهسمی ناوچهکه له کۆنایی کتیبهکهدا هاتوه که دیاره ئەوانیش بۆکان دهگرنهوه(لایههه 165 تا 194).

بۆ کتیبی تازهتری نووسهر دهکری سهریری بهشی 206ی ئەم زنجیرهوتاره بکریت.

حبیبوللا تابانی، "برسی اوضاع طبیعی، اقتصادی و انسانی کردستان(در نمونه کردستان مکرری)"، چاپ دوم، انتشارات سیدیان، مههاباد، 1358[1979]، صفحه، فارسی 194

